

OKULDA DEĞERLER EĞİTİMİ

**“Kuşlar gibi uçmayı, balıklar gibi yüzmeyi
öğrendik; ancak bu arada daha önemli bir
şeyi unuttuk: İNSAN GİBİ YAŞAYABİLMEYİ!”
(Martin Luther KİNG)**

SEMINER İÇERİĞİ

- Giriş
- Değer kavramı
- Niçin Değerler Eğitimi?
- Değerler Eğitimi
- Değerler Eğitiminin Amacı
- Değerler Eğitiminde Aile
- Değerler Eğitiminde Okul
- Değerler Eğitimi Nasıl Olmalı?
- Dünyada Değerler Eğitimi
- Değerler Eğitiminde dikkat edilecek hususlar
- Okulda yapılabilecek etkinlikler

Değer nedir?

- Değerin sözlük karşılığı, "kıymet, önem"dir. Toplumun geneli tarafından kabul gören, iyi - kötü, doğru - yanlış gibi duygu, düşünce ve yargılara, **değer** denir.
- **Değer**, bireylerin olumlu tepkiler verdikleri, onayladıkları düşünceler, kurallar, uygulamalar ve maddi nesnelerdir.
- Değerler neyin iyi ve istenen, neyin kötü ve istenmeyen olduğunu gösteren ölçütlerdir; doğru ve yanlış ayırmamıza yardımcı olur; davranışlarımıza yön verir.
- Değerler, kültürü oluşturan öğelerden biridir.

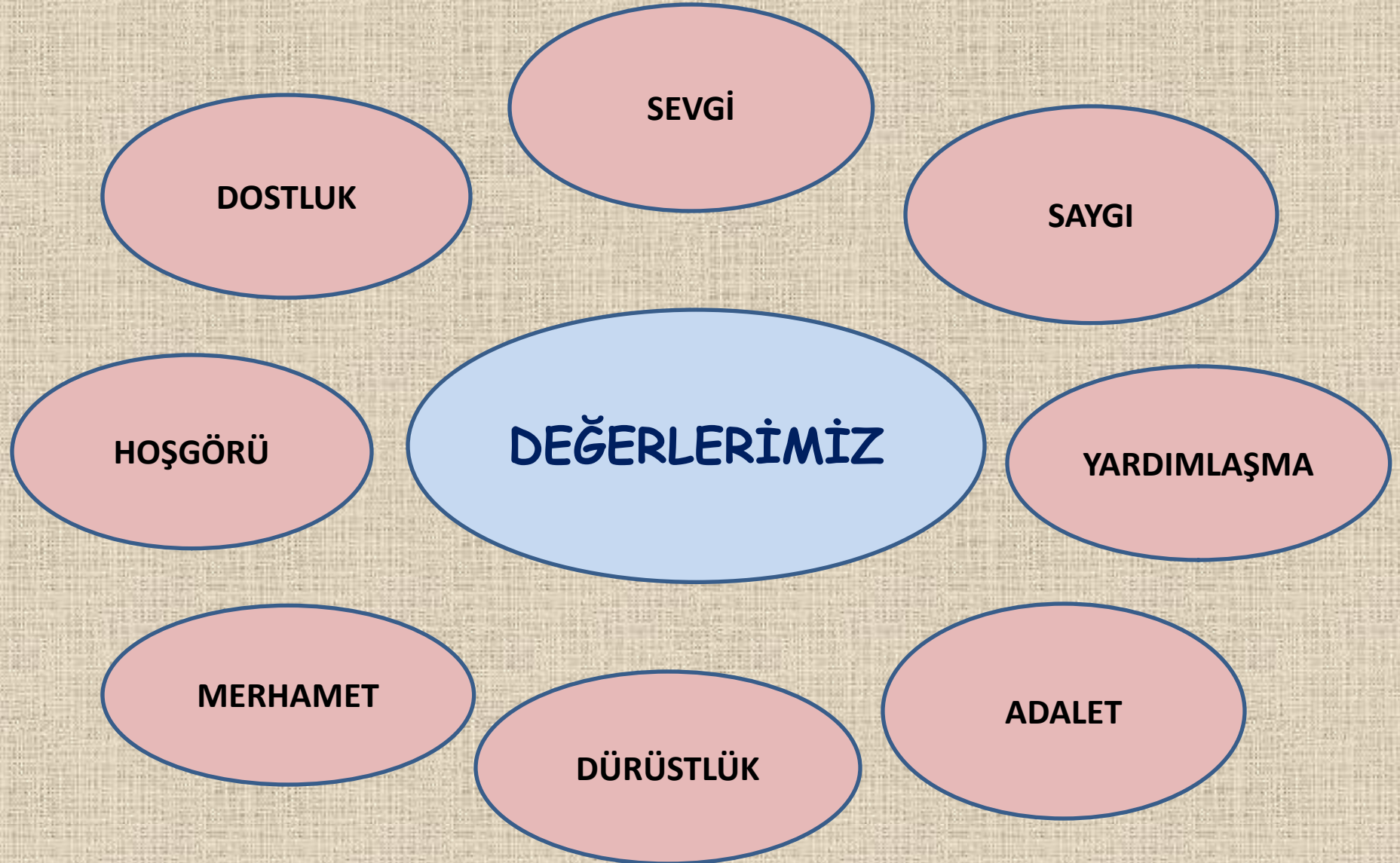
ÇEŞİTLERİ VE KAYNAĞI

Değerlerin çeşitleri vardır:

- Milli (toplumsal) değerler,
 - Manevi (dini) değerler,
 - Ahlaki değerler... gibi.
-
- Değerlerin temeli (kaynağı), büyük ölçüde, dinler ve inançlardır; özellikle ahlaki değerler, büyük ölçüde, dinlerle, inançlarla bağlantılıdır.

DEĞERLERİMİZ

- Yunus Emre,
“İyiliğe iyilik, her kişinin karı,
Kötülüğe iyilik, er kişinin karı,
İyiliğe kötülük, şer kişinin karı!”

DEĞERLER

- © Değerler öğretilbilir ve öğrenilebilen olgulardır.
- © Değerlerin öğrenilmesi, rol öğrenmesi şeklinde bir sosyal öğrenmedir.

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

Öğrenciler, sınıfta, öğretmenin gelmesini bekliyorlardı.

Az sonra, öğretmen, tüm ciddiyetiyle kapıda belirdi; sınıfa şöyle bir göz atıp, tahtanın önüne geçti; bir tebeşir alarak, tahtaya, kocaman bir 1 yazdı.

- Bakın, dedi. Bu 1 kişiliktir; erdemli bir kişilik... Hayatta sahip olabileceğiniz en değerli şey...

Sonra 1'in yanına 0(sıfır) koydu.

- Bu, başarıdır. Başarılı bir kişilik, 1'i 10 yapar...

Bir 0 daha...

Bu da tecrübedir. Ona sahip olduğunuzda 10'ken, 100 olursunuz..

Sıfırlar, böyle uzayıp gidiyor; doğruluk, adalet, sevgi, saygı, tevazu... Eklenen her yeni 0'ın kişiliği, 10 kat zenginleştirdiğini anlatıyor öğretmen...

Sonra, eline silgiyi alıp en baştaki 1'i siliyor; geriye bir sürü 0 kalıyor ve diyor ki:

- Erdemli bir kişiliğiniz yoksa gerisi hiçtir.

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

- **Farabi**'nin, “Erdemli Şehir” adlı bir hayali vardı. Ona göre devlet ve aile, bireyleri eğiterek, “iyi insanlar” yapabilirse bu iyi insanlar iyi mahalleyi, iyi mahalleler iyi şehri, iyi şehirler... iyi dünyayı oluşturacaktır. Farabi'ye göre daha iyi bir dünya mümkündür ve bunun yolu, eğitimidir; değerler ve ahlak eğitimidir.

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

Anne, babalar ve eğitimciler olarak sormamız gereken soruların başında şunlar gelir:

- İçinde bulunduğumuz ortam ve çevre istediğimiz değerlere sahip çocukları yetiştirmek için uygun mu?
- Biz her şeyi çocuklarımız adına düşünüp yaparken onlar sorumluluk sahibi olabilecekler mi?

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

- Televizyonlarda bu kadar şiddet içerikli programı seyrederken barışçı olabilecekler mi?
- Biz aşırı korumacı ve müdahaleci davranırken onların özgüvenleri gelişecek mi?
- Biz şimdi onlar mutlu olsun, üzülmesinler diye uğraşırken, onlar mücadele etmeden mutlu olabilecekler mi?

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

- Okullar, sadece akademik açıdan başarılı bireylerin yetiştirildiği kurumlar olarak mı düşünülmeli?
- Temel insanî değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek de okulun temel misyonları arasında değil mi?
- Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine rehber olabiliyor mu?

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

- Yükselen şiddet eğilimleri,
- Sahtekârlıkta artış (yalan söyleme, kopya çekme ve hırsızlık),
- Anne-babaya, öğretmene, yetkili kişilere karşı gelme, saygısızlık,

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

- İş ahlâkında düşüş,
- Kişisel ve toplumsal sorumluluk bilincinde azalma,
- Kendine zarar verici davranışlarda (madde bağımlılığı ve intihar) artış vb.

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

- Değişen ve gelişen dünya ile beraber televizyon, bilgisayar oyunları, sinema, dergi, internet, oyuncaklar ve reklamlar aracılığıyla bütün dünya, artık çocuklarımızın sosyal çevresi olmuştur.

NIÇIN DEĞERLER EĞİTİMİ?

- Aile ve okul tarafından verilen değerlerle televizyon ve dış dünyanın verdiği değerler çoğu zaman farklılık göstermektedir.
- Bu noktada anne babaların işleri daha da zorlaşmaktadır.

NIÇIN DEĞERLER EĞİTİMİ?

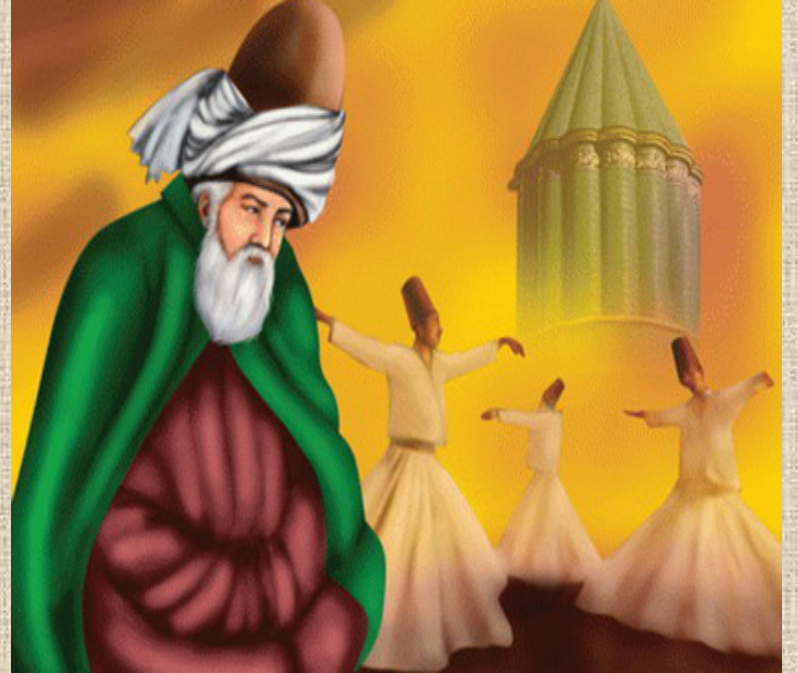
Hızlı ve baş döndürücü şekilde değişim içinde olan değerler, bunlarla baş etmek zorunda kalan ve değer karmaşası yaşayan çocuklar için değer aktarımı çok daha önemli bir hâle gelmiştir.

Ortak değerler oluşturmamayan bir toplumun bütünleşme değil, tersine toplumsal çözülme yaşaması kaçınılmaz bir gerçektir.

NIÇİN DEĞERLER EĞİTİMİ?

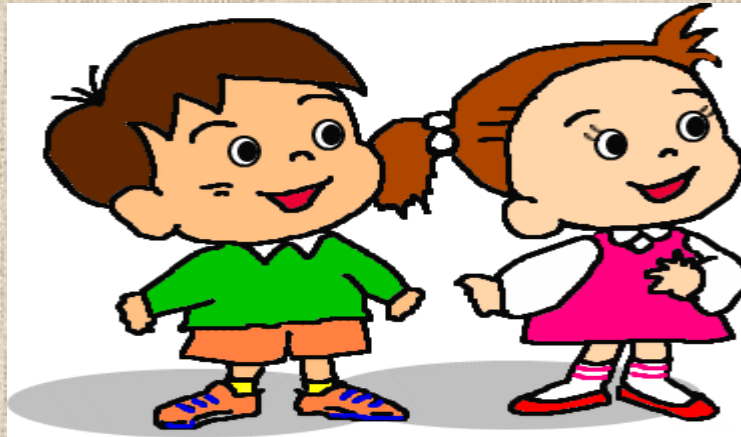
- Çocuklarımızın zihinlerini bilgiyle doldurarak öğretim yaparken gönüllerini de sevgiyle donatıp onların ahlâklı birer fert olarak yetişmeleri için Değerler Eğitimi çalışması yapılması gerektiğine inanıyoruz.

- **“Sen, anılması güzel olan bir söz ol. Çünkü insan, kendisi hakkında söylenen güzel sözlerden ibarettir.” (Mevlana)**

DEĞERLER EĞİTİMİ

Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insanî mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve devamını sağlamaktır.

DEĞER EĞİTİMİ NEDİR, NE DEĞİLDİR?

- Çok yönlü öğrenmedir
- İnsanlaştırma sanatıdır
- Kişilik oluşturmaktır
- O âna ve geleceğe biçim verme gayretidir
- Süreç gerektirir
- Sosyo-kültürelidir

- *Mekanik öğrenme değildir*
- *Robotlaştırma değildir*
- *Bilgi küpü inşa etmek değildir*
- *Yalnızca kuralları nakletmek değildir*
- *Anlık değildir*
- *Kalıtsal değildir*

DEĞERLER EĞİTİM PROGRAMININ AMAÇLARI

- İyi karakterli bireyler yetiştirmek,
- Temel değerleri pekiştirmek,
- Çocukların kendilerine ve topluma yararlı olacak temel değerleri psikolojik, bilişsel ve sosyal gelişimlerine uygun olarak kazanmalarını sağlamak.

DEĞERLER EĞİTİM PROGRAMININ AMAÇLARI

- Çocukların kazandıkları değerleri davranışla ifade etmeleri yönünde fırsat vermek.
- Karakter ve Değerler Eğitiminin ailede ve okulda paralel bir şekilde işleyişini sağlamak.

DEĞER KAZANIMINDA AİLE

Erken çocukluk döneminde değerlerin kazandırılması çok önemlidir. Bunu kazandıracak birim ise, ailedir. Ancak, çocuğun anne-babasının yanında geçirdiği sürenin gittikçe azalması, boşanma olaylarının toplumda yüksek oluşu, yoksulluk gibi belli başlı toplumsal nedenler ailenin değerler eğitiminde yetersiz kalmasına yol açmış, toplumda erozyon meydana gelmiştir. Bu nedenle değer eğitimi, eğitimin önemli hedefleri arasında yer almalıdır.

DEĞERLER EĞİTİMİ

Birey, ileriki dönemlerde; kişiliğini, bakış açısını, davranışlarının yönünü belirleyecek, onun tanınmasında temel ölçütler olarak işlev görecektir değerleri yaşarken kazanır. Bu yüzden bireyin belirli değerlerin farkına varması, yeni değerler üretmesi, benimsemesi ve kişiliğine mâl ederek davranışları ile sergilemesi başlı başına bir eğitim sorunudur. Buna kısaca değerler eğitimi denir.

DEĞER EĞİTİMİNDE OKUL

Okullar sadece akademik açıdan başarılı bireylerin yetiştirildiği kurumlar olarak düşünülemezler. Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek de okulun temel misyonu arasındadır. Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine “iyi” tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilme stratejilerini sunabilmelidirler.

DEĞERLER EĞİTİMİ NASIL OLMALI?

Değerler eğitimi kalbe, zekâya ve iradeye hitap etmeli ve amacı iyiliği sevdirmek, tanıtmak, istetmek olmalıdır. Değerler eğitimi önce çocuğun ve gencin duyarlılığına hitap etmelidir. Değerler eğitimi, irade üzerinde de etki yapmalıdır.

TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN AMAÇLARI

Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüslere değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

Değer eğitiminde dikkat edeceğimiz hususlar

- 1. Herhangi bir değeri öğretmeye başlarken, önce o değer net bir şekilde tanımlanmalıdır. Söz konusu kavramla eş ve zıt anlamlı kelimeler üzerine konuşarak kavram netleştirilebilir. Öğrencilere iyi, kötü, görev, sorumluluk, sorumsuzluk, erdem hakkında açık ve tam bilgiler verip bunların fikirleri oluşturulmalıdır. Bununla beraber onlardaki değerlerin gerçeğini sahtesinden ayırt etme, gerçek değere sevgi ve bağlılık duyma yetenekleri de geliştirilmelidir.**

Değer eğitiminde dikkat edeceğimiz hususlar

2. Değerler açıklanırken, söz konusu değere sahip insanların davranışları somut bir şekilde ortaya konmalıdır. Örneğin, sevgiyi öğretmek istiyorsak, “Seven bir insan neler yapar, neler yapmaz?” konusunun tek tek ortaya konulması değer anlaşılmaya ve özümsemişliğine yardımcı olur.

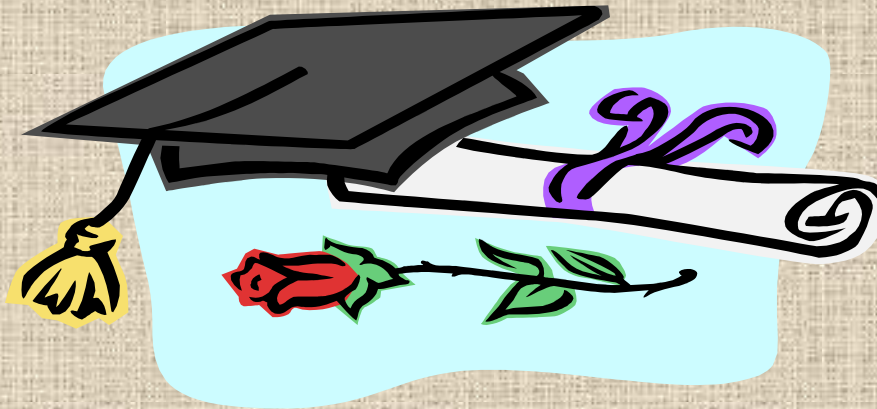
Değer eğitiminde dikkat edeceğimiz hususlar

3. Değerler öğretilirken, söz konusu değere sahip olursa ne kazanacağımız ve sahip olmazsak ne kaybedeceğimiz örneklerle somut bir şekilde ortaya konmalıdır. Örneğin, adaleti öğretmek istiyorsak, “Adil bir insan neler yapar, neler yapmaz?” konusu açıklanmalıdır.

Değer eğitiminde dikkat edeceğimiz hususlar

- **4.** Değerlerle ilgili tavsiyelerde bulunurken emir veren bir dil kullanmak yerine, bu konudaki örnek kişi ve öykülerden yararlanarak dolaylı olarak vurgu yapılmalıdır.
- **5.** Öğrencilerden değerlerle ilgili örnekler bulmalarını istemek konuyu daha iyi vurgular.

Değer eğitiminde dikkat edeceğimiz hususlar

- 6. Değerlerimiz konusunda öğrencilerin tartışması sağlanabilir.
- “Neden bu değer iyidir?”,
- “Neden bu değeri önemsemeliyiz?”
- vb. sorularla değerleri açmak, öğrencilerin değerleri benimsemelerini ve sahiplenmelerine yardımcı olur.

Değer eğitiminde dikkat edeceğimiz hususlar

- **7. Değerlerle ilgili etkinlikler hazırlanabilir.**
Öğrencilerin değerlerle ilgili kompozisyon, şiir, öykü yazmaları resim yapmaları, bulmaca hazırlamaları istenebilir.
- **8. Öğrencilerin değerlerle ilgili yazılı materyal taraması yaptırılabilir.** Değerlerle ilgili gazete dergi haberleri, şiir, öykü, resim, film, sunu bulmaları ve bunların sınıfça okunup tartışılması sağlanabilir.
- **9. Ödül ve ceza verirken duygusal değil, adaletle hareket edilmelidir.**

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Kahramanlık ve fedakârlıklarıyla meşhur olmuş kişilerin fotoğraflarını koridor ve odalara asın.
- Velileri davet edip onların okuldaki gelişmeleri inceleyip katkıda bulunmalarına fırsat tanıyın.
- Topluma hizmet amacıyla belli görevler taşıyan gruplar oluşturun.
- Bir çocuğun diğerleri tarafından şamar oğlanı yapılmasına engel olun.
- Akademik, spor veya sanat yetenekleri dışındaki yetenekleri keşfetmek üzere programlar geliştirin.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Okulunuzun misyonunu ve vizyonunu tanımlayan güzel bir söz seçip öğrencilerinizle paylaşın.
- Her ay bir değer tespit edip bunun üzerinde çalışın.
- Kendinize örnek aldığınız kişileri öğrencilerinize tanıtın.
- Yaşadığınız yerdeki fedakâr ve önemli kişilikleri derslerde tanıtın.
- Kahramanlarımızı doğum veya ölüm günlerinde anın ve ne tür değerlere sahip olduklarını anlatın.
- Tarihteki olayları gündeme getirip bu olaylarda nasıl davranılması gerektiğini tartışın.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Öğrencilerdeki iyilik sıfatının, en az onların akademik başarıları kadar önemli olduğunu görmelerine yardımcı olun.
- Öğrencilerin topluma hizmet etmeleri için belli bir yapı dâhilinde onlara fırsatlar oluşturun.
- Örnek olun. Örneğin, ortalıkta gördüğünüz bir kâğıt parçasını alın. Sizden sonra ders vereceklere bir saygı eseri olarak tahtayı temiz bırakın.
- Kurumunuzda, ne türlü olursa olsun, nezaketsizliğe fırsat vermeyin.
- Kaba ve küfürlü konuşmalara izin vermeyin.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Öğrencilerin kötü davranışlarını notlar, çağrılar ve ziyaretlerle velilere duyurun.
- Çocuklarının güzel vasıflarını takdir etmek üzere velilerle ilişki kurun.
- Bir bağış fonu oluşturun. Öğrencilerin bağışları istedikleri yere yapmalarına fırsat tanıyın.
- Duvarlara değerleri teşvik eden sözler asın.
- Özellikle öğrencilerin o anki durumlarıyla ilgili yaşanmış olaylardan örnekler verin.
- Çocukların önem verdikleri vecizeleri yazıp duvarlara asmalarına izin verin.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Değerlerle ilgili yazı, makale, resim vb. getiren öğrencileri ödüllendirin ve bunları değerlendirin.
- Kurumunuzdaki değerlerle ilgili sorunları düzenli olarak tartışılmasını sağlayın.
- Hatalarınızı kabul edin ve bunları düzeltmenin yollarını araştırın. Öğrencileri de buna teşvik edin.
- Her gün birkaç dakikalık ibretli bir öyküyü seslice okuyarak güne başlayın. Öykülerin kısa, ama ders verici olmasına dikkat edin.
- Bir politika, faaliyet veya kararın sebeplerini açıklayın. Öğrencilerin sadece "*nasıl*"ı değil, "*niçin*"i de anlamaları için onlara yardımcı olun.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Öğrencilere rekabet kavramını öğretin ve bunun ne zaman faydalı, ne zaman zararlı olduğunu anlatın.
- Öğrencilere niçin öğretmenlik yaptığınızı açıklayın. Öğretmenlik yapmanın sorumluluğu ve öneminden ne anladığınızı açıklayın.
- Topluma yaptığınız hizmetlerden öğrencilere bahsedin. Hangi gönüllü kuruluşlarda neler yapabileceklerini anlatın.
- Öğrencilere medyayı eleştirel bir yaklaşımla çözümlemeyi öğretin. Medyadaki mesajların değerlerimizi nasıl etkilediği üzerinde tartışılmasını teşvik edin.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- **Mezun olup yüksek okula gitmiş, iş hayatına atılmış eski öğrencilerinizi davet edip tecrübelerini aktarmalarını sağlayın. Güzel alışkanlıkların onlara işlerinde nasıl yardımcı olduğunu sorun.**
- **Çevrenizdeki yetişkinleri davet ederek onların değerleri, tecrübelerini ve yardımlarını gündeme getirin.**
- **Öğrencilerin empati geliştirmelerine yardımcı olun. Onlara şu tür sorular sorun: "Kimse seninle oynamak istemezse kendini nasıl hissedersin?", "Birisi senin adınla alay ederse neler hissedersin?" vb.**

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Nezaket ve kibarlık üzerinde durun. Öğrencilere, diğer öğrencileri ve yetişkinleri dikkatli bir şekilde nasıl dinlemeleri gerektiğini öğretin.
- Büyük öğrencilerin küçüklere yardımcı olmalarını sağlayan ortamlar oluşturun.
- Öğrenci ve velilerin seminer, gezi gibi ortak bir projede görev almalarını sağlayın.
- Öğrencilere teşekkür mesajları yazmayı öğretin. Öğrenciler için değerli çalışmalar yapanlara teşekkür mektupları yazdırın.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Diğer din ve kültürleri aşağılamayın ve başkalarına karşı âdil davranmanın önemini vurgulayın.
- Hor görülen öğrencilere destek olun ve bu anları bir eğitim fırsatı olarak görün.
- Canlılara karşı şefkatli olma düşüncesini aşılayın.
- Ürünlerin tekrar kullanımıyla ilgili kampanyalar başlatın. Tasarruflu olma ve israftan kaçınmanın önemini anlatın.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Öğrencilerin ebeveynlerinin de desteğiyle; çevrelerinde basit temizlik işleri, ağaç dikme, tamiratlar gibi çalışmalarla çevrelerine hizmet etmelerini sağlayın.
- Öğrencilerin kendi aralarında kaynaşmasını sağlayan faaliyetler düzenleyin.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Öğrencileri çevredeki yaşlı veya yardıma muhtaç insanlarla ilgilenmeye teşvik edin.
- Öğrencilerinize başka şehir veya ülkelerden mektup arkadaşları bulun ve onların yazışmalardan öğrendikleri bilgileri paylaşın. O yerlerde hayatın nasıl olduğu konusunu gündeme getirin.
- Kurumunuzun tarihî ve başarılarına ait belgeler ve fotoğraflardan oluşan bir sergi hazırlayıp ziyaretçilere bunu gösterin.

OKULDA DEĞER EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAPILABİLECEKLER

- Spor yarışmalarında, oyunlarda ve günlük ilişkilerde centilmenliğin önemini vurgulayın.
- Okulun politikasını belirlerken öğrencilerin de katkıda bulunmasını temin edin.
- İnsanı düşünmeye, tartışmaya ve yazmaya sevk eden alıntılar toplayın.

**“İYİLİK PEŞİNDE KOŞANLAR, İYİLİK;
KÖTÜLÜK PEŞİNDE KOŞANLAR,
KÖTÜLÜK BULUR!”**

MEVLANA

**“UZUN YAŞAMAK İÇİN DEĞİL DOĞRU
YAŞAMAK İÇİN ÇABALAMALIYIZ.”**

(Lucius Annaeus SENECA)